

ALDA MERINI SHE'RIYATIDA METAFORA VA RAMZIY OBRAZLARNING LINGVOPOETIK XUSUSIYATLARI

Botirova Diyora Shodyor qizi

O'zbekiston davlat Jahon Tillari universiteti 2-kurs magistranti

E-mail: diyorasultanova7@gmail.com

+998998806326

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi Alda Merini she'riyatida metafora va ramziy obrazlarning lingvopoetik xususiyatlari tahlil qilinadi. Shoiraning poetik olamida metafora nafaqat badiiy ifoda vositasi, balki ruhiy kechinmalar, diniy-falsafiy qarashlar va ayol psixologiyasining ramziy ko'rinishidir. Metafora va ramziy obrazlarning tarjimada qayta yaratilishi jarayonida yuzaga keladigan lingvistik va madaniy muammolar ham ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: metafora, ramziy obraz, lingvopoetika, Alda Merini, tarjima.

Аннотация: В тезисе рассматриваются лингвопоэтические особенности метафоры и символических образов в поэзии Альды Мерини. В её творчестве метафора выступает не только художественным приёмом, но и отражением психологических переживаний, религиозно-философских взглядов и женской идентичности. Также анализируются лингвистические и культурные трудности воссоздания метафорических образов при переводе.

Ключевые слова: метафора, символический образ, лингвопоэтика, Альда Мерини, перевод.

Annotation: This thesis examines the linguopoetic features of metaphor and symbolic images in Alda Merini's poetry. In her works, metaphor functions not only as a stylistic device but also as a symbolic expression of psychological experiences, religious-philosophical reflections, and female identity. The paper also highlights linguistic and cultural challenges in reproducing metaphoric images in translation.

Keywords: metaphor, symbolic image, linguopoetics, Alda Merini, translation.

KIRISH

XX asr italyan adabiyotining eng yorqin vakillaridan biri bo'lgan Alda Merini she'riyati o'zining chuqur emotsional ohangi va ramziy obrazlarga boyligi bilan ajralib turadi. Shoira ijodida metafora faqatgina poetik bezak emas, balki insoniy iztiroblarni, ruhiy kechinmalarni va diniy qarashlarni ifoda etuvchi asosiy vositaga aylanadi.

Adabiyotshunoslikda metaforaning mohiyati Aristotel davridan boshlab o'rganib kelinmoqda. XX asr tilshunoslari (Lakoff, Johnson, 1980) metaforani tafakkurning asosiy mexanizmi sifatida izohlagan bo'lsalar, tarjimashunoslikda P. Newmark (1988) metafora tarjimasini badiiy asar tarjimasining eng murakkab jihatlaridan biri deb baholaydi. Shu nuqtai nazardan, Alda Merini metaforalari lingvopoetik jihatdan alohida o'rganishga arziydi.

Mazkur tezisdagi shoiraning poetik dunyosida metafora va ramziy obrazlarning lingvistik hamda estetik funksiyalari tahlil qilinadi, ularni tarjima qilish jarayonida uchraydigan muammolar ko'rsatib beriladi.

Tahlil va muhokama

Alda Merini ijodida metafora va ramziy obrazlar shunchaki poetik bezak emas, balki uning hayotiy tajribasi va ruhiy kechinmalarini aks ettiruvchi asosiy lingvopoetik mexanizmdir. Shoira uchun metafora – bu ichki dunyo va tashqi borliq o‘rtasidagi vositachi bo‘lib xizmat qiluvchi estetik vosita. Shu sababli uning she‘rlarida metafora ko‘pincha shaxsiy kechinmalar bilan bevosita bog‘liq bo‘ladi.

1. Metafora va ichki kechinmalar

Merini hayoti davomida ko‘plab ruhiy sinovlarni boshdan kechirgan, bu esa uning poetik tilida metaforalarning markaziy o‘rinni egallashiga sabab bo‘lgan. Masalan, quyidagi satrda:

“Scrive con il sangue delle mie lacrime, parole che urlano e poi scompaiono.”

(Men ko‘z yoshlarim qoni bilan yozaman, qichqirgan so‘zlarim keyin g‘oyib bo‘ladi.)

Bu metafora ijod jarayonini nafaqat ijodiy, balki ruhiy iztirob va azob bilan bog‘lab beradi. O‘zbek tilida bu kabi metaforalarning tarjimasida kuchli emotsional effektni saqlash uchun stilistik jihatdan eng mos ekvivalent tanlash zarur.

2. Diniy va ramziy obrazlar

Shoiraning “La Terra Santa” (“Muqaddas yer”) to‘plamida diniy ramzlar keng uchraydi. Masalan:

“Ho parlato con Cristo nel manicomio, e Lui mi ha risposto con un silenzio d’amore.”

(Men ruhiy shifoxonada Masih bilan gaplashdim, U esa menga muhabbat sukunati bilan javob berdi.)

Bu yerda diniy obraz – Masih shaxsiy iztiroblar bilan qorishib, metaforik tasvir vositasiga aylanadi. Tarjimada bunday obrazlarni o‘zbek o‘quvchisiga yaqinlashtirishda diniy-madaniy tafovutlar hisobga olinishi zarur. Chunki italyan adabiyotida diniy timsollar poetik ramz sifatida ko‘p ishlatilsa, o‘zbek adabiyotida ular ko‘proq diniy-ta’limiy ma’no bilan qabul qilinadi.

3. Ayollik va onalik ramzlari

Merini ijodining muhim jihatlaridan biri – ayollik va onalik timsollarining metaforik ifodasi. Masalan, shoiraning onalik haqidagi satrlari:

“Essere madre è un atto di solitudine... un dono senza ritorno.”

(Ona bo‘lish – bu yakka holatdagi harakat... qaytmas hadya.)

Bu ramz onalikni nafaqat biologik jarayon, balki ruhiy va metafizik hodisa sifatida tasvirlaydi. O‘zbek tiliga tarjima qilganda, “qaytmas hadya” iborasi ona fidoyiligini chuqurroq anglatadi. Shu jihatdan, Merini metaforalari o‘zbek poetik tafakkuri uchun ham yaqin va ta’sirchan ko‘rinadi.

4. Oppozitsiyalar orqali qurilgan metaforalar

Merini poetikasida antonimik qarama-qarshiliklar asosida yaratilgan metaforalar alohida o‘rin tutadi. Masalan:

“Ho acceso una luce nel cuore dell’ombra.”

(Men soyaning yuragida bir nur yoqdim.)

Bu misolda “luce” (nur) va “ombra” (soya) o‘rtasidagi qarama-qarshilik kuchli ramziy obrazni yuzaga keltiradi. Tarjimada “nur–soya” yoki “nur–zulmat” juftligi tanlanishi mumkin, biroq semantik ohangga mos keluvchi variantni saqlash zarur. Shu orqali metaforaning dramatik kuchi ham yo‘qolmaydi.

5. Metafora va telbalik (follia) timsoli

Shoira ijodida “follia” (telbalik) metaforasi tez-tez uchraydi. Bu so‘z italyan adabiyotida ko‘pincha ilhom va ijod manbai sifatida talqin qilinsa, o‘zbek tilida “telbalik” ko‘proq salbiy ma’noda tushuniladi. Masalan:

“*La follia è la mia patria, dove parlo una lingua che solo Dio capisce.*”

(*Telbalik – mening vatanim, men bu yerda faqat Xudo tushunadigan til bilan so‘zlayman.*)

Bu satrda telbalik metafora orqali ijodiy ilhom va erkinlik manbai sifatida ko‘rsatilgan. Tarjimada “telbalik” so‘zining salbiy ohangini yumshatish uchun “ruhiy holat”, “cheksiz ilhom” kabi variantlardan foydalanish mumkin.

6. Tarjimadagi muammolar

Metafora va ramziy obrazlarni tarjima qilishda asosiy muammolardan biri – bu ularning *madaniy konnotatsiyalari*. Masalan, italyan she‘riyatidagi diniy obrazlar o‘zbek madaniy kontekstida to‘liq ekvivalentga ega bo‘lmasligi mumkin. Shu sababli, tarjimon nafaqat semantik, balki pragmatik moslashuvni ham amalga oshirishi kerak.

Xulosa

Alda Merini she‘riyatida metafora va ramziy obrazlar uning ijodiy uslubining markazida turadi. Metafora shoiraning ruhiy kechinmalarini ifoda etuvchi lingvopoetik vosita sifatida namoyon bo‘ladi, ramziy obrazlar esa diniy-falsafiy qatlamlar bilan uyg‘unlashadi.

Tarjimada esa asosiy muammo – bu obrazlarning madaniy va emotsional konnotatsiyalarini to‘liq yetkazishdir. Shu sababli, tarjimon semantik aniqlik bilan bir qatorda estetik ta’sirni ham qayta yaratishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Merini, A. *Vuoto d’amore*. Torino: Einaudi, 1991.
2. Merini, A. *Ballate non pagate*. Torino: Einaudi, 1995.
3. Borgna, E. *La solitudine dell’anima*. Milano: Feltrinelli, 2002.
4. Di Lucchio, P. *La parola ferita. Studio sull’opera di Alda Merini*. Milano: Mimesis Edizioni, 2008.
5. Rosa, G. *Alda Merini: La poetessa dei Navigli*. Roma: Carocci Editore, 2011.
6. Lakoff, G., & Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.
7. Newmark, P. *Approaches to Translation*. London: Routledge, 1988.